

Prof.dr *Duško Vejnović*, redovni profesor
Univerziteta u Banjoj Luci i glavni i odgovorni urednik
naučnih časopisa *Defendologija* i
Sociološki diskurs

BEZBJEDNOST I MIGRACIJE: SLUČAJ I IZAZOV ZA BiH I SRBIJU

Bezbjednost i migracije u kontekstu Bosne i Hercegovine i Srbije predstavljaju izuzetno kompleksno pitanje koje je oblikovano istorijskim, političkim, ekonomskim, međunarodnim, socijalnim i drugim faktorima, a dodatno je komplikovano recentnim izazovima koji uključuju migrantsku krizu, regionalne napetosti i međunarodne pritiske. Bosna i Hercegovina i Srbija, kao države koje dijele dugogodišnju istoriju u kontekstu bivše Jugoslavije, susreću se sa izazovima koji su duboko ukorijenjeni u njihovom zajedničkom naslijeđu, ali i specifičnim problemima koji proizlaze iz njihove novije prošlosti. U proteklim decenijama, nakon raspada Jugoslavije, ove dvije zemlje su prošle kroz intenzivne transformacije koje su obilježene ratovima, masovnim migracijama i političkom nestabilnošću, što je dovelo do dubokih promjena u njihovim demografskim strukturama. Tokom rata u Bosni i Hercegovini (1992-1995), milioni ljudi su bili prisiljeni napustiti svoje domove, a veliki broj izbjeglica je utočište pronašao u Srbiji, što je stvorilo dodatne tenzije i opterećenja za srpsko društvo. Ove migracije su takođe doprinijele promjeni etničke strukture u mnogim dijelovima Bosne i Hercegovine, što je dodatno zakompliciralo već složene međunacionalne odnose. Nažalost, mir koji je uslijedio nakon Dejtonskog sporazuma nije donio trajnu stabilnost u regiji, a pitanja bezbjednosti i dalje su ostala ključna. Migracije u ovom kontekstu nisu samo pitanje kretanja ljudi, već i širi sigurnosni izazov koji uključuje borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije (kleptokratija) trgovine ljudima, i terorizma. Srbija, koja se nalazi na tzv. Balkanskoj ruti, suočila se sa masovnim prilivom migranata iz Bliskog istoka, Azije i Afrike tokom migrantske krize 2015. godine. Takva situacija je dodatno destabilizirala ionako krhku bezbjednosnu situaciju u regiji. Iako je Evropska unija pružila određenu pomoć, nedostatak koordiniranog pristupa između država članica i zemalja Zapadnog Balkana doveo je do stvaranja „uskih grla“ u zemljama poput Srbije, gdje su hiljade migranata ostale „zaglavljenje“ na putu prema Zapadnoj Evropi. Bosna i Hercegovina, s druge strane, postala je svojevrsni "ćorsokak" za mnoge migrante koji su se nadali da će kroz Hrvatsku stići do EU. Situacija je dodatno otežana unutrašnjim političkim sukobima i neefikasnošću državnih institucija u Bosni i Hercegovini, koje nisu u stanju da se adekvatno nose

sa izazovima i rizicima koje donose migracije. Migrantske rute kroz Bosnu i Hercegovinu često prolaze kroz teško pristupačna područja, što predstavlja dodatne sigurnosne izazove kako za lokalno stanovništvo, tako i za same migrante. Istovremeno, nedostatak resursa i koordinacije između različitih nivoa vlasti dodatno usložnjava odgovor na ove izazove. Bezbjednosna situacija u obje zemlje je također pogoršana prisustvom organizovanih kriminalnih grupa koje eksploatišu migrantsku krizu za svoje ciljeve, uključujući trgovinu ljudima, šverc drogom, i oružjem. Takve grupe djeluju na transnacionalnom nivou, što zahtijeva saradnju između bezbjednosnih agencija Bosne i Hercegovine, Srbije, ali i drugih zemalja u regiji. Međutim, ova saradnja često je ometena političkim tenzijama i nedostatkom povjerenja među državama bivše Jugoslavije, što dodatno komplikuje borbu protiv organizovanog kriminala. Pored toga, migrantska kriza je izazvala porast ksenofobije i ekstremizma u obje zemlje, što dodatno destabilizuje bezbjednosnu situaciju. U Srbiji, porast radikalnih desničarskih pokreta koji koriste anti-migrantsku retoriku dodatno polarizuje društvo, dok u Bosni i Hercegovini, etničke tenzije između Bošnjaka, Hrvata i Srba dodatno komplikuju odgovor na migrantsku krizu. Sve ove faktore treba posmatrati u širem kontekstu evropskih integracija i odnosa s Evropskom unijom, koja od obje zemlje zahtijeva poštivanje visokih standarda u oblasti ljudskih prava i bezbjednosti, ali istovremeno ne pruža dovoljno konkretne pomoći u rješavanju migrantskih izazova. Migracije i bezbjednost su neraskidivo povezani u kontekstu Bosne i Hercegovine i Srbije, te je nužno da se ovi izazovi rješavaju kroz sveobuhvatan pristup koji uključuje jačanje institucionalnih kapaciteta, regionalnu saradnju, te poštivanje međunarodnih standarda i ljudskih prava. Samo kroz ovakav pristup moguće je osigurati dugoročnu stabilnost i sigurnost u regiji, koja je i dalje suočena sa brojnim izazovima proizašlim iz njene kompleksne prošlosti i neizvjesne budućnosti.

Migracije predstavljaju značajan bezbjednosni izazov za Bosnu i Hercegovinu i Srbiju, posebno u kontekstu globalnih bezbjednosnih prijetnji kao što su terorizam, organizovani kriminal, te rastuća ksenofobija i ekstremizam. Bosna i Hercegovina i Srbija, kao tranzitne zemlje na tzv. Balkanskoj ruti, suočavaju se sa velikim brojem migranata koji pokušavaju da se domognu Zapadne Evrope. Iako većina migranata nema kriminalne namjere, neophodno je uzeti u obzir mogućnost da se među njima nalaze pojedinci ili grupe koje predstavljaju potencijalnu prijetnju po nacionalnu bezbjednost. Pomenuti problem je posebno izražen zbog činjenice da su kapaciteti bezbjednosnih službi u obje zemlje ograničeni, što otežava efikasnu kontrolu granica i adekvatan odgovor na moguće prijetnje.

Srbija, koja je postala ključna tačka za migrante koji se kreću prema Evropi, suočila se sa nizom izazova u pogledu kontrole granica. Priliv migranata, posebno u periodu od 2015. godine, stavio je veliki pritisak na granične službe, koje nisu uvijek bile u stanju da adekvatno provjere sve koji ulaze u zemlju. Ovo je otvorilo

mogućnost za ulazak kriminalnih elemenata, uključujući i potencijalne teroriste, koji bi mogli iskoristiti migrantske tokove za svoje ciljeve. Također, prisustvo velikog broja migranata u Srbiji izazvalo je tenzije unutar lokalnih zajednica, koje su često rezultirale sukobima i porastom ksenofobičnih stavova. Ove tenzije su dodatno ojačale ekstremističke grupe koje koriste migrantsku krizu kao izgovor za promicanje svojih ideologija, što predstavlja dodatni bezbjednosni izazov, rizik i prijetnju za Srbiju.

Bosna i Hercegovina se suočava sa sličnim izazovima, rizicima i prijetnjama, ali s dodatnim komplikacijama proizašlim iz njene unutrašnje političke strukture. S obzirom na složenost državnog uređenja, gdje se ovlasti u oblasti sigurnosti dijele između različitih nivoa vlasti, koordinacija u odgovoru na migrantsku krizu je često neefikasna. Ova neefikasnost je posebno izražena u kontroli granica, što omogućava nesmetan ulazak migranata, među kojima se mogu nalaziti i pojedinci koji predstavljaju bezbjednosnu prijetnju. Pored toga, zbog nedostatka resursa i kapaciteta, bosanskohercegovačke vlasti nisu uvijek u stanju da adekvatno smjeste migrante, što rezultira stvaranjem improviziranih kampova u blizini granica s Hrvatskom. Ovi kampovi često postaju mjesta gdje cvjeta kriminal, uključujući trgovinu ljudima, šverc drogom i oružjem, što dodatno destabilizuje bezbjednosnu situaciju u zemlji.

Osim direktnih prijetnji koje dolaze od potencijalnih kriminalnih elemenata među migrantima, postoji i indirektna prijetnja po bezbjednost koja se ogleda u destabilizaciji društvene kohezije. Priliv velikog broja migranata, često s različitim kulturnim i vjerskim pozadinama, može izazvati nesuglasice unutar lokalnih zajednica, što može eskalirati u nasilje i nemire. U Bosni i Hercegovini, s obzirom na njenu osjetljivu etničku strukturu, ovaj problem je posebno izražen, jer migranti često bivaju percipirani kao prijetnja po ionako krhki društveni mir. Srbija se suočava sličnim problemima, gdje migrantska kriza dodatno polarizuje društvo i podstiče rastuće ekstremističke pokrete koji promovišu nasilje protiv stranaca i manjina.

U oba slučaja, neophodna je koordinirana akcija između lokalnih, regionalnih i međunarodnih aktera kako bi se odgovorilo na ove sigurnosne prijetnje. To uključuje jačanje kapaciteta bezbjednosnih službi za kontrolu granica, poboljšanje saradnje između zemalja u regiji, te efikasnije sprovođenje zakona i mjera koje su usmjerene na suzbijanje organizovanog kriminala. Međutim, ključni element u odgovoru na ovaj problem je također i humanitarni pristup koji uzima u obzir prava i dostojanstvo migranata, kako bi se spriječilo stvaranje dodatnih tenzija i radikalizacija koja bi mogla proizaći iz marginalizacije i diskriminacije. Samo kroz balansiran pristup koji kombinuje bezbjednosne mjere s humanitarnim akcijama, Bosna i Hercegovina i Srbija mogu efikasno odgovoriti na izazove koje donose migracije i osigurati dugoročnu stabilnost i bezbjednost u regiji.

Šta kao ljudi od nauke možemo da predložimo kao potencijalno rješenje i kako možemo dati svoj doprinos po pitanju stalno rastućeg problema ostaje otvoreno pitanje...?